

El colom i la serp

La dreta mediàtica va aprofitar els Roldán, Filesa i GAL per copar el poder, volent fer-nos creure que la movien impulsos morals

- L'opinió pública tolera escàndols de la dreta, però no de l'esquerra, que associa amb l'ètica

REYES MATE*

EL PERIÓDICO DE CATALUNYA, 12.03.09

A La boda de Ana y Alejandro, la sàtira política del dramaturg Juan Mayorga, el convid de la filla d'Aznar es converteix en un espai d'intrigues i tripijocs entre rufians vestits de gala. Sembla que la ficció s'ha quedat petita en vista del que anem sabent de les investigacions del jutge Garzón. Doncs bé, les eleccions gallegues i basques han demostrat que pesa més en el vot del ciutadà el cotxe oficial de mig milió de l'expresident Touriño que la trama d'espies i corrupcions que ronda el Partit Popular. ¿Per què la ciutadania és tan severa amb els uns i tan comprensiva amb els altres?

El professor Aranguren s'ho explicava dient que l'esquerra és vista com la portadora de valors morals. Per això no convenia que toqués poder, perquè això exigia devaluar ideals i recórrer a estratègies eficaces, encara que no fossin edificants. L'esquerra, arribava a la conclusió ell, només pot estar "fora del poder i contra aquest". Si s'arrisca a ocupar-lo, l'opinió pública serà severa amb qualsevol atemptat a l'ètica.

JA SE SAP que l'ètica i la política no s'avenen gaire, perquè, com Kant deia, el principi de la política és "sigueu astuts com serps" i el de l'ètica,

"senzills com coloms". Això no vol dir que l'ètica no hagi tingut sonats triomfs polítics. Avui sabem molt bé que tant la revolució americana com la francesa, a finals del segle XVIII, eren operacions per a rics o propietaris. A ells anava dirigida la promesa política d'igualtat i llibertat. En això el segle XVIII no era gens original, ja que seguia la pauta marcada per la famosa democràcia grega, que era cosa d'uns quants, ja que, per participar- hi, s'havia de ser home, acabalat i atenès: és a dir, ni les dones, ni els pobres ni els forasters hi tenien cabuda.

Doncs bé, si s'ha pogut universalitzar el sufragi i si s'han estès la llibertat i la igualtat als pobres ha estat gràcies a la consciència crítica o a les exigències ètiques d'uns quants, que van posar en marxa poderosos moviments socials reivindicatius. Aquestes masses socials no disposaven de canons ni de mantega. La seva força era la convicció moral, i amb aquesta van canviar la història. Quan els espanyols van arribar a La Española, van muntar un sistema econòmic i social sota el principi que els uns eren els amos, i els altres, els serfs. I allò funcionava a cor què vols per als conquistadors.

Van ser uns quants frares, armats d'un parell de principis morals, els que, un diumenge de Quaresma i davant de Diego Colón i altres capitosts, es van fer unes quantes preguntes que van commoure els regnes de Carles V: "¿Amb quin dret i amb quina justícia teniu en tan cruel i horrible servitud aquesta gent que eren a les seves terres, manses i pacífiques? ¿Per què els teniu tan oprimits i cansats? ¿Que potser no són homes?". Qui explica això era un capellà encomendero anomenat Bartolomé de Las Casas. Aquell sermó el va fer caure del cavall i avui compta com a pioner de la història dels drets humans, el gran èxit polític de l'esquerra o de la consciència crítica, o com se'n digui.

EN L'ORIGEN de l'esquerra hi ha l'experiència d'una lluita contra els poders establerts sense cap més arma que la raó, els valors universals i una clara sensibilitat per les injustícies. Eren els temps en què estaven fora del poder i contra el poder, però no per voluntat pròpia, sinó perquè les forces conservadores no ho permetien. Gràcies a aquesta lluita van canviar les regles i l'esquerra va arribar al poder. Felipe González encara va poder esbrimar l'associació en l'imaginari col·lectiu entre esquerra i ètica, amb aquell eslògan de la campanya electoral: Cent anys d'honradesa. Era un risc perquè el PSOE s'estava convertint en un partit del poder, exposat, per tant, a tots els abusos. Convertir l'honradesa en cartell publicitari tenia l'inconvenient de transformar un cas de corrupció en deshonra de la firma publicitada.

Quan van arribar els Roldán i Filesa i els GAL, es va acabar l'encís. La dreta mediàtica, que va aprofitar aquells escàndols per copar el poder, va voler fer-nos creure que el que els movia eren impulsos morals. Els ciutadans van atorgar els seus vots a Aznar i als seus no perquè fossin virtuoses ells, sinó perquè els socialistes no ho eren.

L'opinió pública tolera els escàndols a la dreta --premiant-los, en casos com el de Carlos Fabra, amb més bons resultats electorals-- i no a l'esquerra perquè té assumit que, per a la dreta, el valor polític de referència és el poder i, per a l'esquerra, haurien de comptar també els valors morals. De la dreta esperen eficàcia, i de l'esquerra, que sigui solidària i austera, pròxima i sensible als problemes del carrer.

L'ESQUERRA no s'hauria de lamentar per aquest doble barem que aplica el ciutadà. Si ho fa, i castiga electoralment un partit més que un altre, és

perquè n'espera més de l'esquerra. El problema és saber si el PSOE s'ho continua creient o ha ingressat a la confraria kantiana, convençut que entre ètica i política només hi poden haver relacions conflictives, no bona química.

* Filòsof i investigador del Consell Superior d'Investigacions Científiques.